

kelijk kort Gereformeerd is. Hij betwijfelt of ze in dien tijd, ook al houdt hij hun overgang voor oprecht, geheel in de Gereformeerde wereld- en levensbeschouwing hebben kunnen inleven. En wij kunnen niet ontkennen, dat het over het algemeen voor iemand, die uit anderen kring komt, zeer bezwaarlijk valt de grondbeginselen van het Calvinisme zich zóó eigen te maken, dat hij na een jaar of vijf, reeds een leidende positie kan innemen. Dat zulken voor schismatische gevoelens, van welken aard ook, zoo zij maar enigszins een brug slaan naar hun vroegere levensbeschouwing, veel lichter toegankelijk zijn dan anderen, ligt voor de hand.

Als tweede verschijnsel neemt hij het gemengde huwelijk of een huwelijk, waarin een der partijen oorspronkelijk tot een andere kerk behoorde, maar tijdens de verliefing of ook tijdens het echtelijke leven tot de Gereformeerde kerk zijn overgekomen. Niet onaardig zet hij uiteen, hoe zij, die overkwamen het in onze kerken over het geheel goed kunnen vinden, als er maar geen konflikt ontstaat. Bij een konflikt kiezen zij al licht voor de richting, welke hun het ruimst toeschijnt. Het oude blijft nog altijd in hen na te werken. Zij hebben zich nooit ten volle geassimileerd.

Tot zoover dit in menig opzicht interessante stuk.

In deze opmerkingen ligt veel waars, al moeten we zeer sterk waarschuwen tegen generaliseeren.

Ieder kan in zijn omgeving personen aanwijzen, die uit anderen kring tot ons zijn gekomen en zich als degelijke Gereformeerden deden kennen.

Wel mag in het algemeen erop aangedrongen, dat men niet te spoedig nieuw-Gereformeerden een vooraanstaande plaats in onze Gereformeerde beweging geeft en bovenal, dat de gevaren van het gemengde huwelijk van den kansel hel belicht worden.

De genoemde verschijnselen leveren zeer zeker een bijdrage tot de psychologie van het schisma.

Men vergeet echter niet, dat nog tal van andere factoren zich daarbij doen gelden.

### Een andere geest.

Wie studie wil maken van de psychologie van het schisma, mag vooral als faktor niet verwaarloozen het ontstaan van een anderen geest in onze kerken.

Onze hoog gewaardeerde Pers-schouwer maakte reeds melding van de uitlating van De Buskes, de tweede schismatische predikant.

Hij schreef ondubbelzinnig: „De geest van Assen is een andere geest dan de mijne”.

Hoezeer hij ook het dogmatisch-exegetisch rapport prees als „degelijk werk, maar alleen van synodaal standpunt” en het den lof gaf „het zit voortreffelijk in elkaar”, zoo verklaart hij toch met ronde woorden: „De wijze van argumentatie en tekstgebruik, welke het rapport aanwendt, is mij geestelijk vreemd”.

En zijn besluit is dan ook genomen: „Wij moeten krachtig getuigen van uit onzen geest tegen den geest van Assen”.

Zijn hierdoor de handelingen van Assen ten opzichte van Dr. G. en de kerkeraadsleden, die deelnamen aan de scheurmaking, niet ten volle gerechtvaardigd?

Meer nog — want de Synode bandt niemand uit de kerk — blijkt hieruit niet zonneklaar, dat zij, die dogmatisch tegenover de Synode van Assen staan, in onze kerken niet thuis hooren?

De Buskes mag hier als hun spreektrampet worden beschouwd.

\* Zij zijn van een anderen geest.

Zij zijn aan de toepassing van de belijdenis, welke Assen gaf, geestelijk vreemd.

Zij moeten getuigen tegen den geest van Assen.

Ofschoon wij het sterk betreuren, dat het zoover met hen is gekomen en het onze hede blijft, dat zij tot inkeer komen, gevoelt een ieder, dat zij heterogene bestanddeelen in onze kerken zijn, dat het niet mogelijk is binnen één en hetzelfde kerkverband vredig met hen saam te leven en dat wij uit dat gezichtspunt in het schisma berusten.

Gelijk met andere andersdenkenden zijn er wel punten, waarop wij buiten het kerkverband met hen kunnen samenwerken.

Maar binnen het kerkverband zou het tot één voortdurenden strijd hebben gevoerd.

Niet, dat wij het goedkeuren, dat zij zich van de Gereformeerde kerken hebben losgescheurd en dat de schismatische kerkeraad van Amsterdam-Zuid zich van de echte Gereformeerde kerk van Amsterdam-Zuid heeft afgescheiden.

Beter ware het geweest, indien wij de middelen tot behoud, de kerkelijke tucht op hen hadden kunnen toepassen.

Maar nu wij eenmaal voor het feit staan, dat zij zich aan de tucht hebben onttrokken, moet toegegeven: gelijk zij op het oogenblik zijn, staan ze vreemd tegenover ons en zijn van een anderen geest.

Van schismatische zijde erkent men het.

Wij schromen niet het ook te erkennen.

En het is te hopen, dat bezwaarden, die toch heimelijk met de schismatieken heulen, even openhartig zijn als De Buskes.

Wij missen niet graag iemand.

Wij wenschen wel met Paulus, dat alle menschen waren gelijk wij.

Maar twee groepen, die als vreemden tegenover elkan-

der staan, kunnen in één kerk niet samengaan.

Zij zouden elkanders kracht verteren.

HEPP.

### OPVOEDING EN ONDERWIJS.

#### Onbillijke critiek?

Onder het opschrift „onbillijke critiek?” heeft de heer Jonkman te Amsterdam mijn brochure „De

lucht op school, naar gereformeerd beginsel” besproken in „De School met den Bijbel”.

Neen, zoo is het niet.

De heer Jonkman heeft in die artikelreeks, die zeer fel uitvaart tegen de bedoelde brochure, niets anders gedaan dan zijn optreden op de jaarvergadering van „Gereformeerd Schoolverband” verdedigen.

Vandaar ook de titel: „Onbillijke critiek?” Met een vraagteeken.

Maar bij de zelfverdediging, die niet eens een antwoord is op mijn repliek maar alleen een herhaling van de talloze beweringen uit zijn de-  
bat, heeft hij, juist door die herhalingen van zijn opmerkingen, gelegenheid gevonden een poging te doen, mijn brochure tot op den draad nit te kleeden.

Van onderscheiden zijde bereikt me de mededeeling, dat men van mij een antwoord op de opmerkingen van den heer Jonkman verwacht in „De Reformatie”.

Laat ik mogen zeggen, dat ik, zelfs niet in „De School met den Bijbel” de stukken van den heer Jonkman van het begin tot het einde denk te beantwoorden. Stel de gelegenheid wordt mij daartoe geboden. Immers er worden in die stukken talloze vragen gedaan — vragen, die de heer Jonkman misschien heel gewoon vindt, maar die dat allerminst zijn.

En nu één van tweeën — de heer J. is zoo naïef te denken, dat er op die vragen heel gemakkelijk een antwoord is te geven — maar dan begrijpt hij de portie van zijn eigen vragen niet. En dat veronderstel ik allerminst. De „professor” onder onze schoolmeesters, de heer J., is natuurlijk genoeg „bij” om te weten, wat hij vraagt.

Maar als hij dan weet wat hij vraagt, dan is er aan die vragen-stellerij een wonderlijke kant. Immers dan weet hij, dat het onmogelijk is in een blad of tijdschrift antwoord op die vragen te geven. Zoodat hij het debat heeft gesteld in een vorm, waarin een debat niet gesteld mag zijn. In de oude ridderromans maakt de „schoone”, die ten huwelijk gevraagd wordt, somwijlen een ridderlijk gebaar. „Bewijs mij, o ridder, dat gij in staat zijt mij voor het leven gelukkig te maken. Bewijs mij, dat uw liefde sterker is dan de dood”.

Aangezien een schoone jonkvrouw hier spreekt, heet dat gebaar dan heel ridderlijk. Maar het is gespeend aan alle waarachtige ridderlijkheid. Want de arme jonkman, die dingt naar de hand van de schoone, kan niet eerst sneven en dan nog van zijn „geliefde” houden. Ze deed een vraag, waarmee ze van te voren zeker was van de zegen harer ridderlijkheid, die met echte adeldom evenwel niets van doen had.

Zooiets doet de heer Jonkman. Hij vermenigvuldigt de vragen — en hij weet van te voren, dat alleen door het schrijven van een lijvig boekdeel deze vragen zijn te beantwoorden. Ergo is hij van te voren zeker, dat hij geen antwoord krijgt op al die vragen.

Maar wat dreef den heer J. tot zijn artikelen?

De begeerte, een recensie te geven van mijn brochure? Zeker niet, want in hetzelfde nummer, waarin hij zijn artikelen begon, schreef hij óók een recensie in de daartoe aangewezen rubriek.

De begeerte, te waarschuwen voor een gevaar? Zeker niet, want nergens wijst hij een gevaar van mijn werke aan.

De begeerte, te wijzen op iets goeds? Ook niet, want nergens doet hij zulks.

Dan misschien zijn overtuiging, dat het noodzakelijk was, te zeggen, dat deze brochure niets gaf voor het onderwijs? Dat heet zeker toch niet, want hij neemt het mij kwalijk, dat ik Scheler besprak, wanneer die toch niets heeft te zeggen voor onze tucht! Dus moet het hem onmogelijk zijn te praten over iets, dat ons „toch niets heeft te geven”.

Wat kan dan het motief zijn van de artikelen-reeks?

De uitspraak, dat hij teleurgesteld is door mijn werke? Toch zeker ook niet, want de heer Jonkman zal zelf niet gelooven, dat het feit van zijn teleurstelling zoo gewichtig is, dat er meer dan zes kolommen moeten worden gedrukt, om die teleurstelling te rechtvaardigen?

Als eenig motief blijft dan over, dat de heer Jonkman het gevoel had, dat de vergadering van Gereformeerd Schoolverband bij de discussie aan mijn zijde stond, toen ik de critiek van den heer J. onbillijk noemde. De heer J. geeft dus een „oratio pro domo”, een zelfverdediging. Trouwens, dat zóó de feiten zijn, bewijst reeds het opschrift: „Onbillijke critiek?” Eigenlijk bespreekt hij de vraag, of mijn bewering — en het klaarblijkelijke gevoel van de Utrechtsche vergadering — dat de heer J. „onbillijke critiek” had geoeftend, juist is.

De hele artikelenreeks van den heer Jonkman is dus een rechtvaardiging van des heeren Jonkmans optreden in Utrecht. Ik heb er vrede mee. Maar hij beweert, dat we dan te doen hebben met een poging tot rechtvaardiging.

De weg, dien de heer J. hier volgt, is min of meer nieuw. Maar we moeten dien kant, dien hij opgaat, zeker niet op. Want dan kunnen we heel

het jaar wel onze onderwijsbladen vullen met „voortgezette debatten” — vooral, wanneer men, zooals dat het geval is bij den heer Jonkman, nogal eens een enkele maal in debat treedt.

Nu weten we wel, dat de heer J. de opvatting heeft, dat polemië ook geoorloofd is in gevallen, waarin anderen oordeelen, dat die achterwege moet blijven. Ik denk er b.v. aan, dat hij in een referaat voor Gereformeerd Schoolverband (voor twee jaar, het referaat van het toen „vorige” jaar (van den heer van der Kooy) te lijf ging. Dat alles is zijn zaak.

Maar wanneer hij meent, een debat van een vergadering te moeten voortzetten, nadat hij den indruk kreeg, dat de vergadering dacht, dat hij ongelijk had, dan volg ik hem niet op dien weg.

Dit doen is buiten de orde, tenzij dan dat er gewaarschuwd moet worden tegen een principieele afwijking.

En bovendien worden er zoo allerlei menschen bij het geval betrokken, die er niets mee te maken hadden; die de vergadering niet bijwoonden; die in de krant misschien niet eens een verslag lezen.

Trouwens de gewrongen manier, waarop de heer J. zijn schrijven over dit geval in „De School met den Bijbel” rechtvaardigt, zegt genoeg, dat de heer J. dit zelf heeft gevoeld. Hij zegt toch, dat ingeval de brochure naar zijn zin was geweest, hij er de lezers ook op attent zou gemaakt hebben. Dus nu het anders is, mag hij het óók doen. Ja, juist mijnheer Jonkman, — nu kunt U recenseren zooals U wilt. Maar U hebt daarom nog geen recht een debat van een vergadering aan uw lezers weer op te warmen.

Verder neem ik van het te Utrecht gezegde geen woord terug.

De critiek van den heer Jonkman was en is onwetenschappelijk. Zij houdt geen rekening met wat deze brochure — dit referaat — zijn wil, naar de uitdrukkelijke uitspraak van het referaat zelf. Er staat uitdrukkelijk in, dat het zijn wil een referaat over eenige punten betreffende de tucht, een referaat, dat ook door de aanwezige ouders en bestuursleden moet kunnen worden gevolgd. En wetenschappelijk optreden eischt, dat we in de eerste plaats vragen: wat wil dit ding zijn? Niet wat de heer Jonkman van te voren gedacht heeft, dat het zijn zou, maar wat de schrijver met evenzovele woorden gezegd heeft, dat het zijn wilde, beslist hier. De heer Jonkman beschikt over zooveel wetenschappelijke zin, dat hij dit zal moeten toestemmen. Het is niet wijsgeerig, ook niet met vreemde woorden gezegd. Maar het is nog steeds waar.

En zoodoende is ook de critiek van den heer J. onbillijk.

Voor deze opvatting vallen alle geweldige beweringen van den heer J. weg. Had hij graag iets anders gehad — wel het is best mogelijk. Ik heb ook wel eens iets van den heer J. gelezen, dat ik gaarne iets anders had gehad. Maar daarover schrijven we dan toch geen kolommen vol, mijnheer Jonkman? Dat doen we eerst, wanneer iemand zondigt tegen het beginsel, of dwaalt op den weg der wetenschap.

In „De School met den Bijbel” hoop ik op enkele meer speciale punten te mogen ingaan. De finesses uit het debat breng ik hier niet naar voren.

De lezers van „De Reformatie”, die me verzochten over dit geval iets te schrijven in ons blad, zullen, hoop ik, tevreden zijn, en begrijpen, waarom we nu, in ons blad althans, een punt zetten achter deze kwestie.

Het spijt me, dat ik ditmaal moest debatteeren.

Maar ook een onbillijke aanval kan iemand soms dwingen te strijden, doordat hij gaat zeggen, waarom hij niet strijden wil.

J. W.

### LITERAATUUR EN KUNST.

#### „Het huis eener kunstenaar”.

In de bekende reeks literaire-uitgaven van den heer Em. Querido te Amsterdam (ik meen mij den naam „kleine-luxe-reeks” te herinneren voor deze serie, maar vind dien naam op de boekjes zelf niet), verschoen eenigen tijd geleden een interessant geschrift van P. H. Ritter over de woning van Ina Boudier Bakker, „Het Huis eener kunstenaar”.

De heer Ritter is een uitstekend stylist, die op pittige en dikwijls karakteristieke wijze de dingen weet te zeggen. Zijn „Zeeuwsche mijneringen” of „Het land van wind en water”, geestige beschrijving en beschouwing van ons volk en ons land, geven daarvan blijk. Wellicht kennen onze lezers deze aardige boekjes, die vooral ook door hun uiterlijk en illustratie de aandacht allerwege hebben getrokken.

De Schrijver van het boekje, dat we thans bespreken, is dus geen onbekende.

Maar bovendien is de stof, die hij behandelt origineel en interessant. Origineel, omdat we op een ongewone wijze gebracht worden tot de persoon van een onzer letterkundigen en interessant, omdat deze persoon is de voortreffelijke romanière Ina Boudier-Bakker, zoo niet de eerste van

onze roman-

betekkenend. Ritter besluit, ons g wijzend op a versiering. I onderwerp v titel aangeel de mededee Ina Boudier tegelijk een zelve, om d de teekening kening is v

De bezoel patricierswe doel onse cachet-voll stmat. Hij k gang, wijze leiding daa huis als w bouwde, zoo het leven d werpen, in geluiden, in haast tastba

Dan kome worden onty dere tuinkal spreekt over tieke windy de boeken e ons ook voll ster heersch proeve van

Vervolgen de „spelonk waarin de t daarin uitge familie; de vrouw is; d rieht. En tel kening van van de kun twijfeld, om haar roman woning het tie en pers dat „het hu ker) „één (i is met haar en liefheeft om „is ha

In dit alle Ina Boudier arbeid, zoo kelijk voor geving te zie met haar te van de artist je zelf een

Maar voor dien we, doc ster zelve kr dier—Bakker keeren van b stelling, zich taliteit verwa Niet geheel Boudier—Ba zichzelf geke bij, dat wie dien indruk leert dit bo met handre werkamer, v van een spr lij omhoog bloemen en voorwerpen die een „gr tum”, „ver zonder aes kunstdrift „Vreemd” met de schac van het lev vank doordr tooversphee aan haar op levenswerke

Maar zelf in het verda hoe al deze waartuit de hoe er same dingen, en tot een hoog wat vlak on gen, zooals z figuren met leidt”

Men gevo Boudier-Bak schrijving va de juiste ves en haar wer molding, da